

جمعه

ایران

• مدیر مسئول: محمدحسن روزی طلب
• سردبیر: محمدصادق علیزاده
• معاون فنی: محمدملاعلی اکبری
• دبیر تحریریه: ونوس بهنود
• دبیران:
• سید پویا هاشمی (گزارش و گفت و گو)
• صادق رخ فرد (تاریخ)

• محمدعلی یزدانبار (کتاب)
• آیه طائبی (زندگی)
• فاطمه سادات رضوی (طنز)
• فرناز اینانلو (زنان)
• زینب فروزنده (زوم)
• فاطمه کهربایی (فرهنگ)

• تلفن: ۸۸۷۶۱۷۲۰ شماره: ۸۸۷۶۱۲۵۴ ارتباط
مردمی: ۸۸۷۶۹۰۷۵
• پیامک: ۳۰۰۰۴۵۱۲۱۳ روابط عمومی
• نشانی: تهران خیابان خرمشهر، شماره ۲۰۸
• صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۳۸۸
• انتشارات مؤسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران:
۸۸۵۴۸۸۹۲-۵

وقتی شمال آفریقا محل تاخت و تاز استعماری فرانسه شده بود

قهوه تلخ فرانسوی

حسین قبادی
پژوهشگر

با گذشت سال های متعددی از دوران سخت و سیاه استعمار و استثمار فرانسوی، هنوز هم این کشور در برخی مستعمره های پیشین خود پایگاه نظامی دارد. با وجود تحولات رخ داده در ساختار کشورهای مستعمره پس از ظهور جنبش های ضد استعماری و استقلال این کشورها از قرن بیستم به بعد، مناطقی از آفریقا - با وجود اینکه خود مختاری های لازم به مردم آن داده شده است و نمایندگانی در سطح ملی فرانسه دارند همچنان تحت نفوذ و استعمار فرانسه قرار دارد

در نبرد ناپل ایتالیا در سال ۱۹۴۳ و آزادسازی شهر ماری در اوت ۱۹۴۴ جنگیدند که صدها نفرشان کشته شدند. با توجه به چنین دوران سیاهی که تنها به بخشی از آن اشاره شد، از سال ۱۹۱۲ که پیمان فاس برای تحت الحمایه قراردادن مراکش توسط فرانسه امضا شد، مقاومت مراکش در برابر اشغال در همه مناطق آغاز شد، تا اینکه با اعلامیه مشترک فرانسه و مراکش، که در ۲ مارس ۱۹۵۶ امضا شد، اعلام شد که معاهده ۱۹۱۲ دیگر به الزامات زمان پاسخ نمی دهد و تحت الحمایه بودن فرانسه لغو شد. بر اساس این قرارداد، مراکش بیشتر خاک خود (استان های شمالی) را پس گرفت، همچنین سیستم منطقه تحت استعمار اسپانیا نیز به نوبه خود با انعقاد کنوانسیون اسپانیا و مراکش که در ۱۷ آوریل ۱۹۵۶ امضا شد، لغو شد.

به وقت بیداری

با گذشت سال های متعددی از دوران سخت و سیاه استعمار و استثمار فرانسوی، هنوز هم این کشور در برخی مستعمره های پیشین خود پایگاه نظامی دارد. با وجود تحولات رخ داده در ساختار کشورهای مستعمره پس از ظهور جنبش های ضد استعماری و استقلال این کشورها از قرن بیستم به بعد، مناطقی از آفریقا - با وجود اینکه خود مختاری های لازم به مردم آن داده شده است و نمایندگانی در سطح ملی فرانسه دارند همچنان تحت نفوذ و استعمار فرانسه قرار دارد. اکنون در دوران استعمار فرانسوی کشورهای متخاصم با شعار جهانی شدن و کنترل نهاد های مالی بین المللی (به روش لیبرال دموکراسی در اقتصاد آزاد) به طور جدی هویت دولت های ملی، فرهنگ ها، آینده اقتصادی و جوامع کشورهای مستعمره را تهدید کرده و توانایی دولت های ملی در تحقق حقوق بشر حقیقی برای مردم خود را زیر سؤال می برند.

وقت مراکش، فرانسوی ها فرصت را مناسب دیدند و با حمله نظامی به شهر فاس که پایتخت آن زمان مراکش بود، استعمارشان را بر این کشور در شمال آفریقا آغاز کردند. معاهده حفاظت از فاس یا «معاهده سازماندهی حفاظت فرانسه از پادشاهی نجیب» بین دولت جمهوری فرانسه از یک سو و از سوی دیگر دولت پادشاهی مراکش آغاز شد. هر چند که اشغال نظامی مراکش توسط فرانسه با حمله به اوجدا و بمباران کازابلانکا در سال ۱۹۰۷ آغاز شده بود، بمبارانی که اجساد در خیابان ها پخش و کازابلانکا به شهر ارواح تبدیل شد و چیزی برای سوزاندن، غارت یا کشتن نداشت.

استعمار فرانسه شامل منطقه مرکزی مراکش بود که بر اساس معاهده فاس تحت کنترل فرانسه بود و طبق آن مراکش به سه منطقه تحت الحمایه تقسیم شد، منطقه شمالی و منطقه بیابانی در جنوب تحت حمایت اسپانیا و منطقه مرکزی تحت حمایت فرانسه و منطقه سوم شهر طنجه که تحت حمایت بین المللی بین فرانسه، انگلستان، آلمان و اسپانیا بود. به این ترتیب، اسپانیا و فرانسه که پیش از یک قرن مانور می دادند تا مراکش را تحت سلطه خود در آورند، رقابت شان منجر به تقسیم این کشور به مناطق اشغالی در شمال و جنوب شد.

با آغاز دوره استعمار، فرانسه جنایات خود را تشدید کرد و در طول آن سال ها، از همه ابزارها برای سرکوب صداهای مردمی با ابزاری مانند قتل، تبعید، زندان و شکنجه استفاده کرد. البته فرانسه به این حد راضی نبود و در جنگ جهانی اول نیز از مراکشی ها به عنوان سپر انسانی استفاده کرد و بر اساس آمار اعلامی، تلفات کل نیروهای مراکشی در خاک فرانسه در زمان پایان جنگ جهانی اول بالغ بر ۱۲ هزار نفر کشته، مجروح و مفقود بوده است. مراکشی ها همچنین در صفوف ارتش فرانسه در جنگ جهانی دوم نیز به کار گرفته شدند و

تداوم نسل کشی در ماداگاسکار

یکی دیگر از کشورهای آفریقایی که درگیر همین سیاست سازمان یافته فرانسه یعنی نابودی قومی و قربانی نسل کشی دهشتناک فرانسوی های به ظاهر صلح دوست می شود کشور جزیره ای ماداگاسکار است. در ماه مه ۱۹۴۸ دولت فرانسه با فرستادن ۱۸۰۰۰ سرباز به ماداگاسکار شروع به سرکوب ملی گرایان قوم مالاگاسی می کند. نیروهای اعزامی از سایر مستعمره های فرانسه در آفریقا به ماداگاسکار اعزام می شوند. استعمارگران برای درهم شکستن این قیام، وحشت آفرینی می کردند و در جنگ های فیزیکی و روانی تاکتیک های متنوعی را بکار می بردند. نیروهای نظامی فرانسه با اعدام های دسته جمعی، شکنجه، تجاوز، آتش زدن روستاها، مجازات های جمعی و جنایات دیگر مانند پرتاب زندانیان از هواپیما با این شورش مقابله می کردند. گفته می شود تعداد نفراتی که توسط فرانسه کشته شدند حداقل ۱۱۰۰۰ و حداکثر ۱۰۰۰۰۰ نفر بوده است. تا اوت سال ۱۹۴۸ اکثر رهبران ناسیونالیست ها کشته یا دستگیر شدند و قیام در دسامبر ۱۹۴۸ متوقف شد.

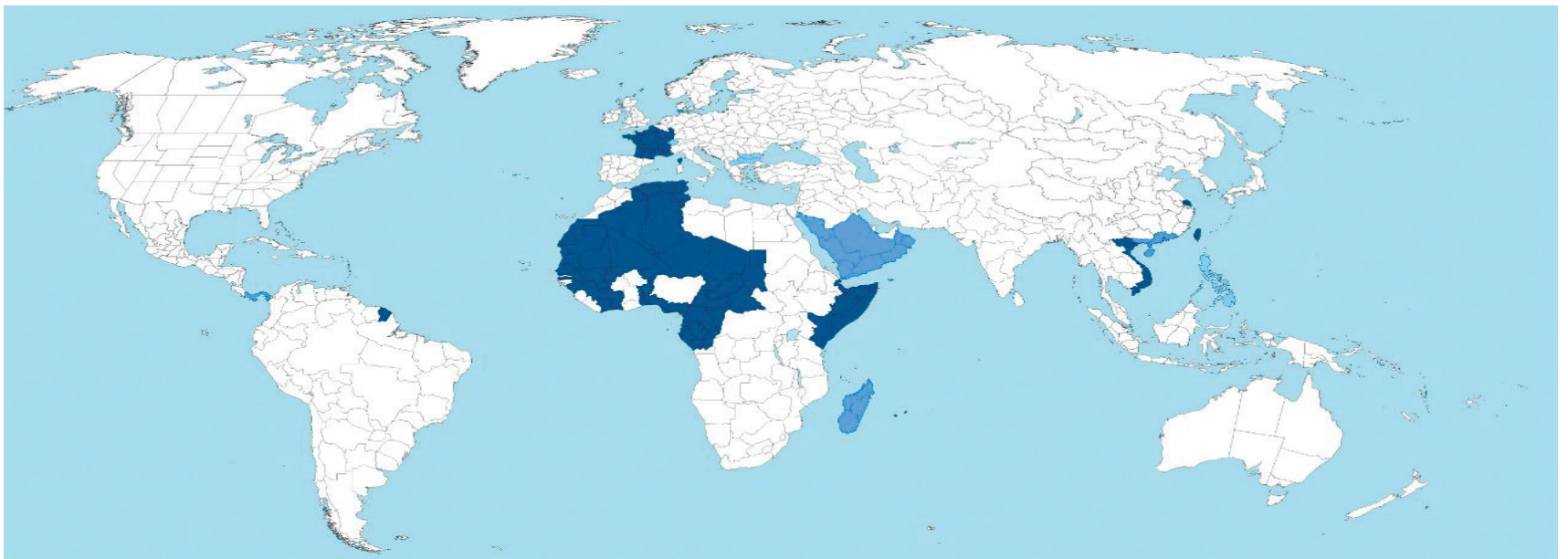
فرانسه و استعمار مراکش

مراکش یا مغرب (maghreb) دیگر مستعمره فرانسه که در ۴ قرن اخیر به دلیل موقعیت استراتژیک و همجواری با کشورهای اروپایی از دیرباز کانون جاه طلبی های کشورهای استعمارگر بوده است. البته مغرب در زبان فرانسه یک اصطلاح منطقه ای است و به مجموع سه مستعمره پیشین فرانسه یعنی تونس، الجزایر و مراکش اطلاق می شود و ساکنان این منطقه را مغربی می نامند. در زبان فارسی منظور از مغرب همان مراکش است و در زبان عربی هر دو کاربرد دارد. در سال ۱۹۱۲، پس از شورش برخی از قبایل علیه سلطان عبد الحفیظ بن الحسن علوی، خلیفه

شاید اولین تصویری که از کشور فرانسه به ذهن خیلی از مردم دنیا متبادر شود، کشور شعر و تئاتر و عشق و موسیقی باشد؛ اما یقیناً درصد کمی از ملت های جهان از سابقه ی بیش از پنج قرن استعمار این کشور مطلع هستند و شاید فهم این حقیقت قدری تکان دهنده باشد. وقتی بدانند سیاست مستعمر و ثابت همین کشور به اصطلاح متمدن و مهد دموکراسی و آزادی خواهی همواره در برابر مردم کشورهای مستعمره، مزورانه بوده و نه تنها از برقراری انتخابات و حکومت قانون در این کشورها حمایت نمی کرده، بلکه با حداکثر خشونت با آنان برخورد می نمود.

سیاست سازمان یافته فرانسه در روآندا

بخشی از حقیقت و آن نیمه پنهان کشوری استعمارگر به نام فرانسه از سال ۱۵۲۴ آغاز می شود که بیش از بیست کشور آفریقایی را اشغال کرده و منابع و سرمایه های آنان را استثمار می کند. طی دوران استعمارگری فرانسه بیش از دو میلیون نفر از مردم آفریقا کشته شدند. نمونه بارز آن نسل کشی روآندا بود که در آن هشتصد هزار توتسی به دست شبه نظامیان مورد حمایت فرانسه کشته شدند. توتسی (ها) که باتوسی، توسی، یا واتوسی نیز نامیده می شوند، مردمانی دام پرور در آفریقای مرکزی بودند که با جمعیتی ۱/۵ میلیون نفری، یکی از سه قومیت روآندا و بروندی را تشکیل می دهند. مقام های فرانسه همواره از پذیرش این نسل کشی با ادعاهای بی اساس خودداری می کردند اما پس از یک مأموریت نظارتی در روآندا توسط «فدراسیون بین المللی حقوق بشر»، «ژان کاربونار»، رئیس وقت (Survie) که یک انجمن فرانسوی بود و در سال ۱۹۸۴ برای محکوم کردن مداخله استعماری فرانسه در آفریقا ایجاد شد، زنگ خطر را به صدا درآورد. او به خصوص در مورد «سیاست سازمان یافته» برای «نابودی قومی و جنایات انسانی» فرانسه در روآندا هشدار داد.

کشورهایی از جهان که فرانسه سابقه استعمار آنها را دارد.